

Cantus Gallicanus boett

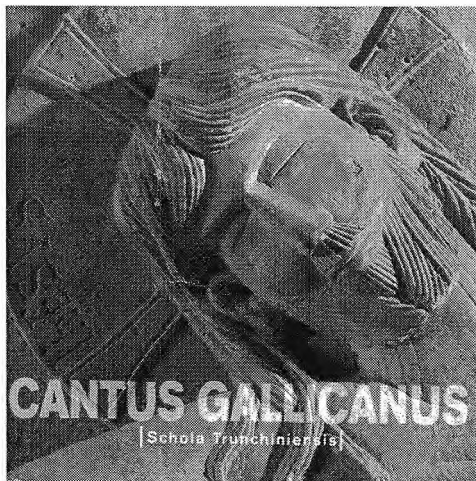
Ik ben wel muziekjournalist, maar zeker geen deskundige in het gregoriaans. Misschien heeft dat zo zijn voordeel, ik luister naar deze oudste vorm van koormuziek als een gewone muzikliefhebber. Ik ben een trouwe bezoeker van het Gregoriaans festival in Watou en hou van de internationale en tevens gezellige sfeer in dit schilderachtige grensdorpje. Hoewel ik helemaal niet de kennis van frater Cees Pouderoijen, het boegbeeld van het festival bezit, toch discussieer ik er graag mee over dit interessante muziekgenre. Bovendien heeft het gregoriaans, ook na zoveel eeuwen, niets van zijn authenticiteit verloren en de talrijke modeverschijnselen in de loop der eeuwen zonder noemenswaardige kleerscheuren doorstaan. Is het omdat de zangers deze, op het eerste gezicht weinig attractieve muziek, grotendeels nog in het kader van de eredienstverband uitvoeren? Of omdat ze een bijzondere motivatie bewaren voor deze levende liturgie? Ik weet het niet, maar het gregoriaans heeft voor mij iets mystieks, er is ook de fascinerende relatie tussen woord en muziek en een onmiskenbare toewijding van de uitvoerders.

Al deze aspecten vond ik bij het beluisteren van de nieuwe Eufoda-cd, gerealiseerd door de Schola Trunchiniensis (Trunchinium = Drongen) o.l.v. Frans Mariman. Hij is één van de sympathieke "Gregoriaanse fanaten". "De gregoriaanse gezangen in de liturgie beroeren me omdat deze eenvoudige melodieën zo innig verbonden zijn met de bijbels-gelovige teksten, dat ze het dagdagelijkse leven terug in de juiste God-mens, en dus ook de juiste mens-mens verhouding kunnen brengen", zegt Frans en hij vervolgt: "Als deze gezangen daarenboven een sinds eeuwen beleefde kunstvorm uitmaken, bestaat uiteraard de mogelijkheid om deze kunst op zichzelf en als wetenschap te beschouwen en in concertvorm uit te voeren, zonder echter ooit hun christelijk-religieuze oorsprong te verloochenen of te willen verdoezelen", en dit is meteen het credo van Frans Mariman. Hij was lid

van het fameuze Sint-Romboutskoor in Mechelen, leerde de stiel aan het Parijse Institut Grégorien en sinds 1980 dirigeert hij het Gregoriaans Koor van Leuven, één van de beste koren bij ons. In 1983 kwam hij in het Centrum Gregoriaans, toen in Tongerlo, nu in Drongen terecht. In hetzelfde jaar leerde hij in Metz, tijdens het laatste gregoriaans seminarie van Dom Cardine, Fred Schneyderberg kennen. Het klikte meteen tussen hen, ze zijn beiden door de gregoriaanse microbe bezeten. Hun ontmoeting was niet zonder belang voor het ontstaan van deze cd. Schneyderberg is een grote specialist die onder meer een nieuwe methode voor het zoeken naar gallicaanse overblijfselen ontwikkelde. Gallicaans noemt men de éénstemmige liturgische gezangen die in Gallië werden gezongen

vooral, in de Romeinse ritus het gregoriaans ontstond uit een "samenschepping" door zangers uit Rome (waar het Oud-Romeins werd gezongen) en zangers uit Noord-Frankenland, Noord-Gallië (waar het "Gallicaans" werd beoefend).

Dergelijke dingen laten Frans Mariman nooit koud. Uit de nauwe samenwerking van deze twee mannen ontstond ook deze fijne cd. Mariman speelde al een tijdje met het idee om een klein groepje uitstekende zangers van gregoriaans, bijeen te krijgen. Het

is hem uiteindelijk gelukt, de Schola Trunchiniensis heeft een link met het Centrum Gregoriaans in Drongen (vandaar deze naam), al haar leden hebben hier een cursus gevolgd. Ze zijn muzikleraren en geen onbekenden in het wereldje van het gregoriaans: Jos Bielen, Kurt Bikkenmbergs, Herman Buyle, Joachim Kelecom, Ronny Plovie en Hendrik vanden Abeele.

Onder de titel Cantus Gallicanus werd een cd samengesteld met drie grote onderdelen: Gallicaanse tonaliteit, Conjuncte tetrachord, tonaliteit en Gregoriaans. Vaak gaat het om mengvormen, zoals ze zich op verschillende gebieden ontwikkelden. Met het typische probleem van de reconstructie van oude muziek, namelijk dat niemand weet hoe de muziek echt klonk, kampte ook Fred Schneyderberg. Geen enkel gallicaans muziekhandschrift is overgebleven. We weten ook niet hoe bijvoorbeeld de barokmuziek klonk, maar

we hebben minstens de partituren ter beschikking, terwijl de notenbalk pas in de 11de eeuw ingevoerd werd en het gregoriaans zich voordien met de veel minder melodisch-exacte neumennotatie zonder notenbalk, waaruit later de kwadraatnotatie op notenbalk ontstond, moest behelpen. Terwijl men zich totnogtoe hoofdzakelijk op externe, niet-muzikale criteria moest beroepen (b.v. liturgische teksthandschriften die niet overeenkwamen met de Romeinse bronnen, heeft hij een hypothese uitgewerkt waardoor Gallicaanse gezangen of Gallicaanse invloeden in het gregoriaanse repertoire, zouden kunnen herkend worden op basis van intern-muzikale eigenschappen. Belangrijk bij het onderzoek was dat hij van de gebruikelijke octaafcyclus afstapte en gebruik maakte van groepjes van telkens vier tonen uit de Middeleeuwse traktaten van vóór de uitvinding van de notenbalk.

Hoewel de opname zonder publiek werd gerealiseerd, doet de cd aan een "live" opname denken. Er zijn enkele foutjes te bespeuren die voor een studio-opname niet bepaald typisch zijn, bijvoorbeeld ongelijkheden bij inzetten (cf. het Byzantijns beïnvloede *Popule meus* (Klosterneuburg)) of de kleine intonatielabiliteit (solist in de reconstructie van het *Graduale: Exurge, Domine, fer opem*). Het boeiendste bij deze goed verzorgde cd is de ongewoon sterke expressiviteit die soms zelfs dramatische proporties krijgt (*Antiphona ad Mandatum: Ante diem festum* (Dijon)). Dan vergeet je compleet al de kleine onvolmaaktheden, vermoedelijk veroorzaakt door het nog korte bestaan van de schola. En zo zijn we opnieuw bij het begin van ons verhaal beland: de authentieke vertolking en de schepping van de mystieke sfeer.

Mirek CERNY

Cantus Gallicanus - praktisch

Titel: Cantus Gallicanus
Koor: Schola Trunchinensis (Drogenen)
Dirigent: Frans Mariman
Uitvoerders: Oud-cursisten Jos Bielen, Kurt Bikkembergs, Herman Buyle, Joachim Kelecom, Ronny Plovie, Hendrik vanden Abeele.

Inhoud:

1. Gloria;	10. Cena facta;	20. Exsurge, Domine;
2. Scapulis suis;	11. Emitte Spiritum;	21. Virgo hodie fidelis ;
3. In exitu Israel;	12. Ante diem festum;	22. Inter natos mulierum;
4. Adoremus regem apostolorum;	13. Domine prevenisti;	23. Pulchra es;
5. Credimus;	14. Gloria;	24. Cum inducerent;
6. Popule meus;	15. Surrexit Dominus;	25. Hodie Christus natus est;
7. O quando in cruce;	16. Ascendens Christus;	26. Solem iusticie;
8. Pater noster;	17. Pater noster;	27. Gloria;
9. Vos vocatis me;	18. Pange, lingua;	28. Angelis suis
	19. Si ego, Dominus;	

Totale duur: 75 minuten.

Uitgever: Eufoda (Davidsfonds)

Prijs: € 19,95 (excl. verzendkosten van € 2)

Te verkrijgen: bij Davidsfonds en bij het Centrum Gregoriaans

Hoe ?: Te verkrijgen bij het Centrum Gregoriaans tijdens de cursusdagen, of door overschrijving van € 21,95 (incl. € 2 verzendingskosten) op rekening 890-0144155-44 van het Centrum Gregoriaans met vermelding "Cantus Gallicanus"

Ga, dit is uw zending, waren de slotwoorden van docent Joris Backeljauw tijdens de Eucharistie die het cursusjaar 2002-2003 besloot. De zang tijdens de mis was prachtig en de sfeer broederlijk/zusterlijk. De alumni 2002-2003 zijn van een goed jaar. Na zes, voor sommigen twaalf, dagen van samenzijn rond het Gregoriaans, is de mis en de slotdag een knappe afronding. Dit zou geen eindpunt mogen zijn. Als Gregoriaans je iets doet, je innerlijk beroert, draag dan mee de boodschap uit naar anderen. Het Gregoriaans zal, met uw hulp, de plaats krijgen die het toekomt in Vlaanderen en Nederland. Het Gregoriaans is na inzinkingen steeds opnieuw tot een bron van vreugde, schoonheid en spiritualiteit herworden. Je hoeft geen Latijn te kennen om je door het Gregoriaans te laten beroeren. Beste cursist, ga dus en, na een mooie zomer, blijf in contact en help mee om eeuwenoude zangmystiek verder te zetten.

Wim Criel

DE PASSIE VAN MARIMAN

In deze nieuwsbrief leest u een bespreking van een unieke CD met gallicaanse muziek waar Frans Mariman de bezieler van is. Frans Mariman is muzikant in hart en ziel. Moeder Mariman kwam uit een zeer muzikale familie die verwant was met monseigneur Van Nuffel, directeur van het Lemmensinstituut in Mechelen. De externen van het college waar Frans in Sint-Niklaas school liep dienden 's zondags zowel de Gregoriaanse hoogmis als de vespers bij te wonen. Hij zong in het parochiekoor en in het Sint-Romboutskoor in Mechelen.

Na de retorica trok Frans Mariman naar het seminarie van de Scheutisten. Er heerste een muzikale ambiance onder de 120 seminaristen in het studiehuis in Leuven. De liturgie werd er zeer verzorgd. De Scheutisten gaven aan hun muzikale pupil ruim de kans om in eigen land en Frankrijk liturgie, Gregoriaans en ethnomusicologie te studeren. Terug in Leuven volgden muziekpedagogie aan Lemmensinstituut en een kandidatuur musicologie. Frans Mariman werkte mee aan de vernederlandsing van het kerkgereguleerde repertoire van de studentenparochie.

Bij zijn uittrekking was hij de religieuze muziek beu, ging werken bij een bank, maar verloor de microbe niet. In 1980 engageerde Frans Mariman zich voor het Leuvense Gregoriaans Koor in oprichting. Drie jaar later volgde nieuwe inzet bij de stichting van en de intense medewerking aan het Centrum Gregoriaans, eerst in Tongerlo, nu in Drogenen.

Frans Mariman: "Ik geloof in elke levende liturgie, dus niet alleen de Gregoriaanse, de eredienst van Christus en de gelovige kerk." De gregoriaanse gezangen beroeren hem omdat deze eenvoudige melodieën innig verbonden zijn met bijbels-gelovige teksten en leiden tot de juiste Godmens en de juiste mens-mens-verhouding. Bovendien zijn zij een levende kunstvorm. Frans Mariman: "De mogelijkheid bestaat om deze kunst op zichzelf en als wetenschap te beschouwen, echter ik pleit voor de eerlijkheid om hun christelijk-religieuze oorsprong nooit te verloochenen of te verdoezelen."

GREGORIUSVERENIGING

VIERT 125-JARIG BESTAAN

Drongen en de Nederlandse Sint-Gregoriusvereniging zijn zielsverwanten. Wij zijn nog steeds jong, de Nederlandse vrienden blikken terug op 125 jaar leven en werken. Dat werd gevierd op 17 mei in 's-Hertogenbosch. In de Sint-Janskathedraal werd een feestelijke eucharistieviering opgedragen. Hoofdcelebrant was kardinaal Simonis. De Schola Cantorum van de kathedraal onder leiding van Jeroen Felix zong samen met de aanwezigen onder andere vier gezangen die speciaal ter gelegenheid van dit jubileum zijn gecomponeerd. Het jubileumjaar wordt gevierd met andere festiviteiten voor diverse doelgroepen, onder wie cantores, dirigenten, organisten en koorleden. In ieder Nederlands bisdom wordt een grote zangbijeenkomst georganiseerd waar de speciaal ter gelegenheid van het jubileum gecomponeerde liturgische gezangen centraal staan. Bekijk de website voor het volledige programma: www.nsgv.nl

INTERMEZZO

- Liefhebbers van het Latijn kunnen voortaan ook de woorden doping, FBI en videofoon gebruiken in hun gesprekken. Het Vaticaan publiceert een nieuw modern Latijn-Italiaans woordenboek, het Lexicon Recentis Latinitatis. Het Vaticaan hoopt met de introductie van duizenden nieuwe begrippen de taal levend te houden in de moderne tijd - in het oude Rome had men nu eenmaal geen afwasmachines, golfbanen en zakcomputers. Het woordenboek is een combinatie van twee eerdere delen die niet meer verkrijgbaar waren. In totaal bevat het zo'n 15.000 moderne Latijnse woorden voor voorwerpen en zaken die in het oude Rome nog niet bestonden. Het woordenboek kost rond 100 euro.
- Het Vaticaan is het menens met de heropbloei van het Latijn. Kardinaal Castrillon Hoyos droeg op 24 mei de eucharistie op volgens de Tridentijnse ritus. Een commissie wordt opgericht die het Latijn in de kerkwetenschap

wil bevorderen. Latijn is in het Vaticaan de officiële voertaal en is daarmee het laatste land ter wereld met dit "dode" idioom. De volkstaal verdrong sedert het concilie van 1962-1969 het Latijn uit de liturgie. In "Het Latijn en de Christenen", een nieuw boek, staan de besluiten van een colloquium. Een tweede werk groepeerd 28 kerkelijke documenten en die wemelen, klagen steeds vaker van de fouten.

- De Duitse lekenbeweging Pro Missa Tridentina heeft aan de Duitse bisschoppen de afschaffing gevraagd van het territorialiteitsbeginsel om de Latijnse mis volgens de Tridentijnse ritus te kunnen opdragen. Naast de mis wordt hetzelfde voorrecht gevraagd voor vieringen als de doop, het vormsel, huwelijken en ziekenzalvingen.
- Paus Johannes-Paulus II zoekt een oplossing voor het schisma met de volgelingen van monseigneur Marcel Lefebvre - deze hebben een stevig steunpunt in Brussel. Het schisma ontstond in 1988 en de paus beschouwt deze scheuring als een vlek op zijn pontificaat.
- In The Vatican signaleert nieuwe teksten en plannen om de Latijnse mis in ere te herstellen. Getracht zou worden om de parochies te overhalen één Latijnse mis per week te houden en dat volgens de Tridentijnse ritus. In Vlaanderen en Nederland is dat vandaag een uitzondering.

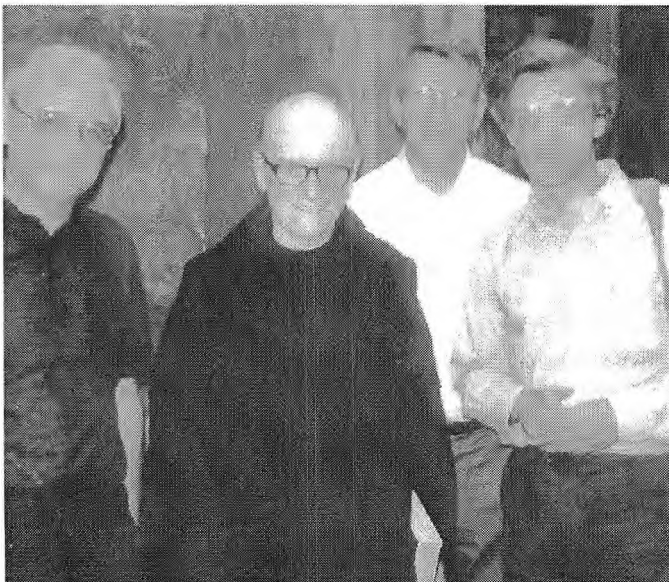
DE COMPUTER GRAAFT

PRE-GREGORIAANS OP

Onze Nederlandse vriend Fred Schneyderberg uit Oss (Noord-Brabant), nauw verbonden met het Centrum Gregoriaans, graaft intens naar het Gallicaans per computer. Zijn aanpak is revolutionair. Als informaticus slaat hij de Gregoriaanse gezangen op in de computer en selecteert gelijkenissen tussen de composities. Zo bewees hij, wat ook op andere wijzen aangetoond werd, dat er een Gallicaans repertoire bestond dat nadien opging in het Gregoriaans. Fred selecteerde met zijn methode de voorlopers van onze gezangen.

Het musicologische graafwerk van Fred Schneyderberg is de wieg van de eerste CD van het Centrum Gregoriaans. Het is een wereldprimeur: een CD waarop selecties uit het Gallicaanse repertoire worden uitgevoerd. De zanggroep onder de leiding van Frans Mariman, zie het aparte verhaal over Frans en de CD-bespreking van Mirek Cerny, koos voor de naam Schola Trunchiniensis en dat is uiteraard de verlatingsing van Drongen. De zangers zijn bekende namen en volgden de cursussen van het Centrum Gregoriaans.

Het Davidsfonds brengt de CD uit en bezegelt daarmee de nauwe samenwerking tussen de cultuurvereniging en het Centrum Gregoriaans. Het Davidsfonds opende in 2001 de deuren van tientallen kloosters in Vlaanderen tijdens een Abdijendag. De Vlaamse cultuurvereniging draagt door de CD bij tot het succes van het onderwijs en de beleving van het Gregoriaans en sluit zo aan bij zijn historische missie: de verrijking van het katholieke leven in Vlaanderen.

Frans Mariman in gezelschap van Dom E. Cardine, Wim van Gerven en Fred Schneyderberg.

- Woe 28/05/03** tot en met zo 1/06/03 Watou Achtste Internationaal Gregoriaans Festival. Info:057 38 82 67
- Zo 1/06/03** 11u Nieuwpoort Ter Duinen Schola ED :
Exaudi Domine: 7de zondag van Pasen
- Zo 29/06/03** 9u55 Niel bij As St. Michaelskapel Schola ED :
Feest van Petrus en Paulus: Nunc scio vere
- Za 20/07/03** 10u Grimbergen Abdijkerk Schola Greg ED :
Ecce Deus adiuvat me : 16de zondag
- Za 21/09/03** 10u. Uitzending op VRT Koninklijk Sint-Lambertuskoor o.l.v Johan De Boer Sint-Lambertuskerk Heverlee, Hoogmis Gaudeamus (Lamberti) ter gelegenheid van het 125 jaar bestaan van het Sint-Lambertuskoor (Uitzending op Radio 1).
- Zo 24 /08/03** De Schola Gregoriana Antwerpen zingt op een redelijk maar toch ochtendlijk uur de metten van de dag. Aansluitend wordt een zomers ontbijt aangeboden. Verdere info later op 0473 863 831.
- Za 6 /12/03** Het Kortrijks Gregoriaans koor "Laudate Dominum" houdt een auditie samen met voordrachtskunstenaars Geertrui Suys, met als titel:"Gregoriaans en Guido Gezelle, een samenspraak". Verdere info later op 056/75 87 07

CURSUS

Cursusdagen in Drongen:

Jaar 1A: 15/11/03 (n), 22/11/03 (v), 13/12/03 (n), 10/01/04 (v), 17/01/04 (n), 24/01/04 (v), 31/01/04 (n), 14/02/04 (v), 06/03/04 (n), 13/03/04 (v) en 27/03/04 (hele dag). Prijs: 195 euro.

Jaar 1B: 14/02/04, 13/03/04 en 27/03/03 telkens hele dagen. Prijs: 118 euro.

Jaar 2 en Jaar 3: 15/11/03, 13/12/03, 17/01/04, 31/01/04, 06/03/04, 27/03/04 telkens hele dagen. Prijs: 195 euro.

Praktijksessie voor jaar 2 en jaar 3. Op 07/02/04 van 10u tot 16u in Affligem. Prijs: inbegrepen in het cursusgeld.

Het antiquariaat van onze Gregoriaanse boeken zal in Drongen geopend zijn op 13/12/03, 31/01/04 en op 27/03/04.

Zangdagen voor afgestudeerden in verschillende abdijen (wordt tijdig aan de cursisten meegedeeld) op 13/09/03, 06/12/03, 07/02/03 en 15/05/04 telkens van 10u tot 16u Prijs: 15 euro per sessie.

Op 13 september zal Frans Mariman de oudste gezangen bij de uitvaartliturgie behandelen.

Kortingen op het cursgeld:

- personen jonger dan 25 jaar krijgen 50 euro vermindering indien zij jaar 1A, Jaar 2 of Jaar 3 wens te volgen. Voor het jaar 1B genieten zij een korting van 25 euro.
- groepen van meer dan 3 personen kunnen een 4de persoon gratis de cursus laten volgen.

CENTRUM GREGORIAANS

Administratie cursisten: Lucienne Van Gastel, A. Vereeckestraat 1/6 B-2220 Heist-o/d-Berg Tel: 015. 24.13.63

E-mail: cursist.gregoriaans@pandora.be

Betalingen:

Op rek. nr.890-0144155-44 bij Dhr. Jos Brausch - G. Callierlaan 5, 9000 Gent

Informatie over de inhoud v/d cursussen:

Frans Bastiaensen, Bloemenlaan 26 B-2950 Kapellen.

Tel: 03. 664.15.45

E-mail: fransbastiaensen@hotmail.com

Myriam Vervoort-Van den Hauten, Mortselveldenlaan 8

B-2640 Mortsel Tel: 03. 449.43.15

E-mail: centrum.gregoriaans@advalvas.be

De redactie laat vaak mensen aan het woord die een interessante mening vertolken. Ze respecteert daarbij alle opinies zonder onderscheid. De auteurs ondertekenen daarom hun bijdragen. De meningen die zij vertolken zijn persoonlijk en vallen niet noodzakelijk samen met de meningen van de redactie.

De volgende nieuwsbrief zal op 15 september 2003 verschijnen. Teksten hiervoor moeten de redactie uiterlijk voor 15 augustus 2003 bereiken.

Voorafaan zullen enkel nog onze cursisten de nieuwsbrief gratis ontvangen. Oud-cursisten en andere geïnteresseerden kunnen een jaarabonnement nemen (4 nummers) door storting van 5 Euro op rek. 890-0144155-44 met vermelding abonnement nieuwsbrief gregoriaans. Voor een steunabonnement betaal je 13 Euro, voor een beschermend abonnement 26 Euro.

Discussiegroep en mailinglist Gregoriaans: surf naar:

<http://www.egroups.com/subscribe/gregoriaans> en klik op de JOIN-knop.

Uitgebreide informatie over gregoriaans op het net:

<http://listen.to/plainchant>

Discussiegroep en mailinglist gregoriaans: surf naar:

<http://www.egroups.com/subscribe/gregoriaans> en klik op de JOIN-knop.

Uitgebreide informatie over gregoriaans op het net:

<http://listen.to/plainchant>

BIJSCHOLINGEN

Cursus Latijn

Dhr. Luc Vermeulen zal ons telkens op zaterdagmorgen van 8u30 tot 12u in St. Nikolaas - in het St. Jozef Klein Seminarie, Collegestraat 31 - wegwijzen maken in het kerklitijn.

Data: 19 april 2003, 17 mei, 14 juni, 20 sept., 18 oktober en 15 nov. Prijs: 120 € (voor onze cursisten 2002-2003 van het Centrum: 60 €) Inbegrepen: het lesgeld en de syllabus. Info bij de Administratie Cursisten.

Het AISCGre richt het 7de internationaal congres van het gregoriaans in het Jozeph-Godehard-Haus te Hildesheim (Duitsland) in van 9 tot 14 juni 2003. Het thema zal over de verschillende modaliteiten van de expressie van het Gregoriaans handelen. Er zullen ook verschillende praktische oefeningen o.l.v. J.B.Goschl, N. Albarosa, A.Kurris e.a. gegeven worden. Inschrijvingen 051 21/0307 339 of via mail: gregorianikongress@bistum-hildesheim.de of voor info: www.gregorianik.info

De academie de Chant Grégorien organiseert in de Abdij van St.Michel in Cuxa (Pyreneeën) een zomerstage van zaterdag 19 juli 2003 tot zondag 27 juli 2003. Info: Dhr. Bruno Zeegers, Den Blakkenlaan 26, 9230 Wetteren, tel: 09. 369.38.68, fax: 09/366.46.85. Inschrijvingen bij Mevr. M.Gruslin, F. Pirestraat 30, 1090 Brussel.

Van 16 tot 25 juli 2003 zal er in de abdij van Fontevraud een meesterkursus (vervolmaking) Gregoriaans o.l.v. Dom Daniel Saulnier gegeven worden. Info: 02 41 51 73 52 of via mail : abbaye.fontevraud@wanadoo.fr

Van 21 tot 27 juli 2003 zal er in Ranes (Normandie) een Gregoriaanse stage gegeven worden door David Eben. Er zal vooral veel gezongen worden! Inschrijvingen bij dhr: Jean-Marie Godard, Rue de la Feé d'Argouges 50 - 61150 Ranes tel: 02 33 39 76 20 of via mail: fpetron@club-internet.fr

Van 18 tot 26 augustus zal er in de abdij van Fontevraud een Gregoriaanse stage o.l.v. dhr. M.Daniel Herbelot doorgaan. Deze cursus richt zich zowel tot beginners als tot geoefende gregorianisten. Info: 02 41 51 73 52

of via mail: <http://www.abbaye-fontevraud.com>